

Podręczny słowniczek własności
intelektualnej

Spis treści

Wynalazek	3
Wzór przemysłowy	4
Wzór użytkowy	5
Znak towarowy	6
Know-how	7
Projekt racjonalizatorski.....	8
Topografia układu scalonego	9
Utwór.....	10

Wynalazek¹

Wynalazek to:

- **rozwiązanie techniczne** – tj. rozwiązanie w jakiegokolwiek dziedzinie techniki (np. tworzywo o określonych właściwościach, urządzenie, proces technologiczny),

które jest:

- **nowe** - tzn. nie funkcjonuje jeszcze w obrocie (nikt takiego rozwiązania jeszcze nie ujawnił),
- **posiada poziom wynalazczy** – tzn. dla znawcy nie wynika wyraźnie i logicznie z aktualnego stanu techniki oraz wykracza poza zwykły postęp techniczny,
- **nadaje się do przemysłowego stosowania** – tzn. musi gwarantować powtarzalność rezultatu i być użyteczne w jakiegokolwiek dziedzinie praktycznej działalności Spółki (jego przeciwieństwem będzie rozwiązanie bezużyteczne, czyli pozbawione praktycznego zastosowania, nie dające się wykorzystać w działalności Spółki);

Rozwiązanie spełniające powyższe warunki (wynalazek) podlega ochronie prawnej na gruncie prawa własności przemysłowej (po udzieleniu patentu przez Urząd Patentowy).

Z kolei ochrona patentowa to ograniczone w czasie prawo właściciela rozwiązania technicznego do wyłącznego korzystania z wynalazku będącego przedmiotem patentu w celach zawodowych lub zarobkowych na terenie objętym patentem (w przypadku patentu udzielonego przez polski Urząd Patentowy – na terenie RP).

Prawo do patentu obejmuje zakaz aby jakikolwiek inny podmiot: produkował, opracowywał, wprowadzał do obrotu, importował lub używał danego wynalazku. Zakaz nie obejmuje: działań wykonywanych w celach niekomercyjnych, eksperymentalnych oraz tzw. pojedynczego wytwarzania.

Czas trwania patentu (ochrony patentowej) wynosi maksymalnie 20 lat liczonych od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym.

Warunkiem utrzymania w mocy patentu jest uiszczanie w odpowiednim terminie wymaganych opłat okresowych.

¹ art. 24 - 28 ustawy z 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej

Wzór przemysłowy²

nowa i posiadająca indywidualny charakter postać przedmiotu („wytworu”), nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, fakturę lub materiał, podlegająca ochronie prawnej na gruncie prawa własności przemysłowej (po udzieleniu prawa ochronnego przez Urząd Patentowy).

W odróżnieniu od wzoru użytkowego – dla wzoru przemysłowego (z ang. „design”) istotna jest forma, a nie funkcjonalność.

Wzorem przemysłowym może być np. wzór krzesła, karoserii samochodu, płytki ceramicznej czy okularów.

Wzór przemysłowy może zostać zarejestrowany w Urzędzie Patentowym – uzyskując ochronę prawną.

Ochronę prawną może uzyskać postać wytworu która:

- **jest nowa** – tzn. taka forma nie występuje jeszcze w obrocie (nikt z niej nie korzysta/nikt jej nie pokazał),
- **posiada indywidualny charakter** – tzn. różni się od innych wytworów (a przynajmniej wywołuje takie ogólne wrażenie na zorientowanym użytkowniku).

Ochroną nie są natomiast objęte cechy wytworu, które:

- a) wynikają wyłącznie z jego funkcji technicznej (np. wtyczka i kabel wymyślnej lampy),
- b) muszą być konkretnej formy i wymiarów w celu połączenia go/współdziałania z innym wytworem (np. elementy mocowania stacji dokującej do laptopa).

Osoba/podmiot posiadający prawo ochronne do wzoru przemysłowego jest uprawniony do wyłącznego korzystania z niego i rozporządzania nim (czerpania z niego korzyści – np. w drodze udzielania licencji bądź sprzedaży) przez maksymalnie 25 lat od uzyskania tego prawa.

² Definicja ustawowa znajduje się w art. 102 ustawy z 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej

Wzór użytkowy³

nowe rozwiązanie techniczne, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu, pozwalające na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów.

Wzór użytkowy podlega ochronie prawnej na gruncie prawa własności przemysłowej (po udzieleniu prawa ochronnego przez Urząd Patentowy).

W odróżnieniu od wzoru przemysłowego – dla wzoru użytkowego istotniejsza niż forma jest funkcjonalność.

Od wynalazku wzór użytkowy różni się tym, że nie musi być rozwiązaniem doniosłym technicznie - nieoczywistym (jak wynalazek). Tym samym łatwiej uzyskać prawo ochronne na wzór użytkowy niż patent na wynalazek.

Wzorem użytkowym może być rozwiązanie, które:

- **jest nowe** – tzn. nie funkcjonuje w obrocie - nie zostało dotychczas nigdzie ujawnione/zaprezentowane;
- **dotyczy kształtu, budowy, zestawienia przedmiotu** – tzn. jest rozwiązaniem konstrukcyjnym,
- **ma zastosowanie praktyczne** przy wytwarzaniu lub korzystaniu z danego wyrobu (np. jest łatwiejsze w produkcji czy składowaniu albo w używaniu niż dostępne rozwiązania).

Ochronie właściwej wzorom użytkowym nie podlegają rozwiązania niezdeterminowane, co do ukształtowania przestrzennego, w szczególności, takie jak:

- sposoby (charakteryzowane przez postępowanie czynnościowe),
- układy elektryczne, hydrauliczne, pneumatyczne bądź algorytmy (charakteryzowane przez strukturę połączeń elementów lub bloków funkcjonalnych),
- wytwory bezpostaciowe, jak np. roztwór, maść, środek spożywczy, lek, itp.

Osoba/podmiot posiadający prawo ochronne do wzoru użytkowego jest uprawniona do korzystania z niego i rozporządzania nim (czerpania z niego korzyści) przez 10 lat od jego uzyskania.

³ Definicja znajduje się w art. 94 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej

Znak towarowy⁴

każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, nadające się do odróżnienia towarów/usług jednego przedsiębiorstwa od towarów/usług innego przedsiębiorstwa, w szczególności wyraz, włącznie z nazwiskiem, rysunek, litera, cyfra, kolor, forma przestrzenna, w tym kształt towaru lub opakowania, a także dźwięk.

Aby można było uznać, że dane oznaczenie nadaje się do tego, by pełnić funkcję znaku towarowego, musi spełniać dwa warunki:

- można je przedstawić w sposób graficzny (najczęściej będzie to wyraz lub rysunek, ale może to być też np. melodia, o ile da się ją zapisać w formie nutowej).
- nadaje się do odróżniania towarów (usług) jednego przedsiębiorstwa od towarów (usług) innych przedsiębiorstw (tzn. znak musi różnić się od innych znaków towarowych – jeśli byłby to znak identyczny lub podobny do znaku innego przedsiębiorcy, nie da się go zarejestrować, a korzystanie z niego może narazić przedsiębiorcę na sankcje, np. odszkodowanie).

Podstawową funkcją znaku towarowego jest odróżnianie towarów pod względem ich pochodzenia od określonego przedsiębiorcy. Znak towarowy ma bezpośrednio odnosić się do określonego towaru (usługi) i ma wskazywać na jego pochodzenie od konkretnego przedsiębiorcy; ma budować skojarzenia pomiędzy towarem a przedsiębiorcą, tak aby konsument, kierując się tymi skojarzeniami, mógł dokonać wyboru towaru pochodzącego od tego, a nie innego przedsiębiorcy.

Im większa oryginalność znaku tym większa zdolność jego odróżnienia, tym silniejszy znak i jego ochrona.

Znak towarowy może stanowić istotny składnik aktywów przedsiębiorcy i zdarza się, że jest wart więcej niż wszystkie pozostałe składniki majątku przedsiębiorcy – szczególnie gdy chodzi o tzw. znak renomowany, tzn. znany przez większość jego odbiorców. Z tego względu podlega ochronie prawa.

Znak towarowy można zarejestrować w Urzędzie Patentowym (uzyskując prawo ochronne), co pozwala na wyłączne korzystanie z niego i rozporządzanie nim (czerpanie z niego korzyści) przez 10 lat z możliwością przedłużenia o kolejne 10.

⁴ Definicja znaku towarowego znajduje się w art. 120 USTAWA z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej

Know-how

Wiedza i doświadczenie o charakterze:

- technicznym (np. projekty nieopatentowanych rozwiązań technicznych),
- handlowym (np. bazy klientów),
- administracyjnym (np. procedury związane z zarządzaniem przedsiębiorstwem),
- finansowym (np. strategia finansowa) lub
- innego rodzaju,

które nadają się do wykorzystania w działalności Spółki, tj. posiadają wartość gospodarczą.

Informacja ma wartość gospodarczą, jeżeli jej wykorzystanie może przynieść (choćby potencjalnie) wymierną korzyść Spółce.

Z tego względu najczęściej know-how stanowi wiedzę niejawną (nieujawnioną do wiadomości publicznej) i traktuje się je jako istotny składnik przedsiębiorstwa, mający wymierną wartość majątkową.

Szczególne znaczenie dla Spółki może mieć utrzymanie w poufności wiadomości technicznych czy technologicznych, niekiedy o wysokim poziomie specjalizacji, jakimi cechują się np. wynalazki, co do których podjęto decyzję o niezgłoszeniu ich do ochrony patentowej.

Jeśli Spółce zależy na poufności know-how, zostaje ono objęte obowiązującymi zasadami poufności, stając się tym samym „tajemnicą przedsiębiorstwa”.

Tajemnica przedsiębiorstwa (stanowiąca poufne know-how) jest szczególnie chroniona przez przepisy prawa – jej ujawnianie, wykorzystanie lub pozyskanie (np. kopiowanie, rozpowszechnianie, wynoszenie dokumentów zawierających takie dane, przesyłanie plików z takimi danymi) bez zgody Spółki stanowi czyn nieuczciwej konkurencji i podlega różnego rodzaju sankcjom.

Dodatkowe informacje:

W węższy sposób rozumiane jest know-how w przepisach UE⁵, gdzie know-how oznacza pakiet informacji praktycznych, wynikających z doświadczenia i badań, które są:

- 1)niejawne, czyli nie są powszechnie znane lub łatwo dostępne;
- 2)istotne, czyli ważne i użyteczne z punktu widzenia wytwarzania produktów objętych umową;
- 3)zidentyfikowane, czyli opisane w wystarczająco zrozumiały sposób, aby można było sprawdzić, czy spełniają kryteria niejawności i istotności.

W polskim prawie know-how jest związane z zapisami ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (w jej art. 11)⁶:

⁵ Art. 1 lit. i) rozporządzenia Komisji (UE) nr 316/2014 z 21.03.2014 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do kategorii porozumień o transferze technologii

⁶ Art. 11 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Projekt racjonalizatorski⁷

każde rozwiązanie nadające się do wykorzystania przez przedsiębiorcę (inne niż wynalazek, wzór przemysłowy/użytkowy i topografia układu scalonego), spełniające warunki Regulaminu postępowania z projektami racjonalizatorskimi i przedsięwzięciami innowacyjnymi w ENEA Operator Sp. z o.o.

Projekt racjonalizatorski to:

- **rozwiązanie** (np. ulepszenie parametrów technicznych, optymalizacja oprogramowania, usprawnienie procesu),
- **nadające się do wykorzystania przez przedsiębiorcę** (tj. pozwalające zastosować się w Spółce i przydatne w jej działalności) oraz
- **niebędące wynalazkiem** podlegającym opatentowaniu, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego.

Celem projektu racjonalizatorskiego jest rozwiązanie (najczęściej drobnych) problemów w przedsiębiorstwie lub wprowadzenia usprawnień w jego działaniu.

Za projekt racjonalizatorski należy uznać rozwiązanie innowacyjne (polegające na zmianach i usprawnieniach), udoskonalające procesy produkcji, zawierające mniejsze natężenie myśli twórczej (w porównaniu z wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego), które jednocześnie spełnia kryteria przewidziane w Regulaminie. Może to być zarówno rozwiązanie techniczne, techniczno-organizacyjne, jak i organizacyjne

Spółka ma pełną swobodę w uznaniu zgłoszonego rozwiązania za projekt racjonalizatorski.

⁷ Art. 7 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej

Topografia układu scalonego⁸

przestrzenne rozplanowanie elementów układu scalonego (szczególnego rodzaju mikrominiaturowego układu elektronicznego) – podlegające ochronie prawnej na podstawie prawa własności przemysłowej (wymagającej rejestracji w Urzędzie Patentowym).

Układ scalony to miniaturowy układ elektroniczny zawierający w swoim wnętrzu od kilku do setek milionów podstawowych elementów elektronicznych, takich jak tranzystory, rezystory, cewki czy kondensatory, w którym wszystkie elementy lub ich część są wytworzone w jednym cyklu technologicznym wewnątrz lub na powierzchni wspólnego podłoża i stanowią nierozdzieloną całość.

Każdy układ scalony ma swoją topografię, tzn. oryginalne przestrzenne rozplanowanie jego elementów (z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym).

Topografia podlega ochronie prawnej – można zgłosić ją do Urzędu Patentowego i po zarejestrowaniu uzyskać na nią „prawo z rejestracji”, tj. prawo do wyłącznego korzystania z topografii w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Rejestracja topografii skutkuje tym, że nikt poza uprawnionym i bez jego zgody nie może korzystać, sprzedawać, importować czy wytwarzać układu scalonego wg zarejestrowanej topografii. Ochrona topografii trwa zasadniczo 10 lat (od końca roku, w którym dokonano jej zgłoszenia do Urzędu Patentowego lub wprowadzenia do obrotu).

⁸ art. 196 ustawy z 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej

Utwór⁹

każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

Aby uznać dany wytwór (przejaw działalności) za utwór:

- musi on stanowić **przejaw działalności twórczej** (przesłanka twórczości), tzn. musi być wyrazem działalności kreatywnej (np. nie może być tylko powieleniem cudzej twórczości, musi być czymś nowym);
- musi on wykazywać **indywidualny charakter** (przesłanka indywidualności), tzn. musi być unikatowe/niepowtarzalne;
- musi on zostać **ustalony** (*w szczególności utrwalony*) w jakiejkolwiek postaci (przesłanka ustalenia), tzn. musi zostać uzewnętrzniony tak, żeby ktokolwiek poza twórcą był w stanie się z nim zapoznać (np. mowa zostaje ustalona w momencie jej wygłoszenia, a zdjęcie w momencie jego zapisania na kliszy/w pamięci aparatu).
- musi on być efektem działalności **człowieka** (nie będzie utworem piękny twór przyrody ani też obraz namalowany przez szympansa).

Utwór chroniony jest bez potrzeby jego rejestracji czy zgłoszenia gdziekolwiek. Wystarczy samo jego ustalenie (w jakikolwiek sposób – np. przez wykonanie piosenki czy zapisanie instrukcji).

Do ochrony interesów twórcy służą prawa autorskie. Dzielimy je na prawa osobiste i prawa majątkowe.

Prawa autorskie majątkowe – prawa do korzystania i rozporządzania utworem na wszystkie możliwe sposoby (tzw. pola eksploatacji), prawo do uzyskania wynagrodzenia oraz zgoda na korzystanie z opracowania/modyfikacji utworu (autorskie prawa zależne).

Prawa majątkowe trwają, co do zasady 70 lat (od śmierci autora) i można je zbyć (np. sprzedać).

Prawa osobiste – przysługują wyłącznie twórcy (autorowi), powstają z chwilą ustalenia utworu, są nieograniczone w czasie (wieczne), nie można się ich zrzec lub sprzedać. Prawa osobiste obejmują m.in.: możliwość oznaczenia utworu swoim imieniem i nazwiskiem, nienaruszalność utworu (forma i treść), decyzja o pierwszym udostępnieniu nadzór nad korzystaniem z utworu.

⁹ Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych